

Opslag van warmte in de bodem is

“Het hangt er van af...”

Bodem Breed “De Bodem als Thermosfles” 16 Mei 2019

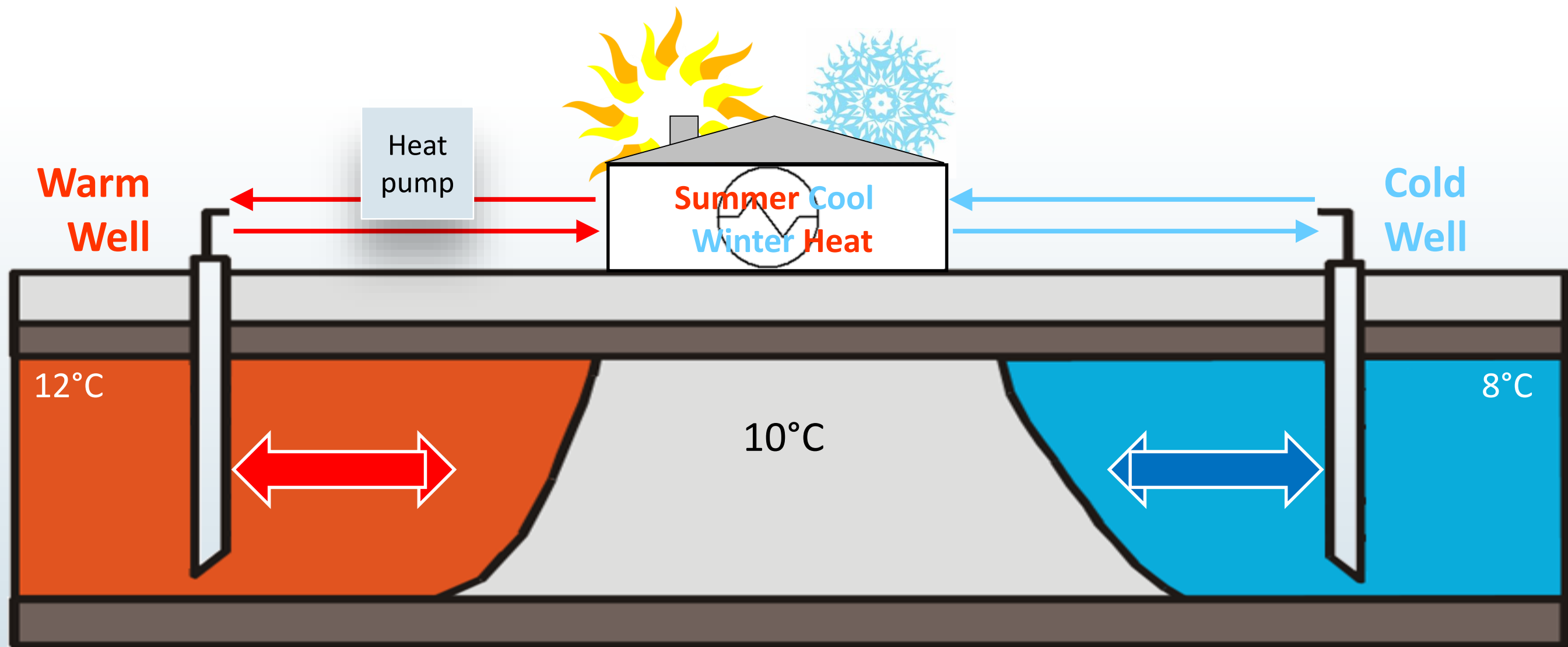

Grootschalige Hoog-Temperatuur Opslag

Dr. Niels Hartog
KWR, UU

Conventioneel WKO-systeem (<math><25^{\circ}\text{C}</math>)

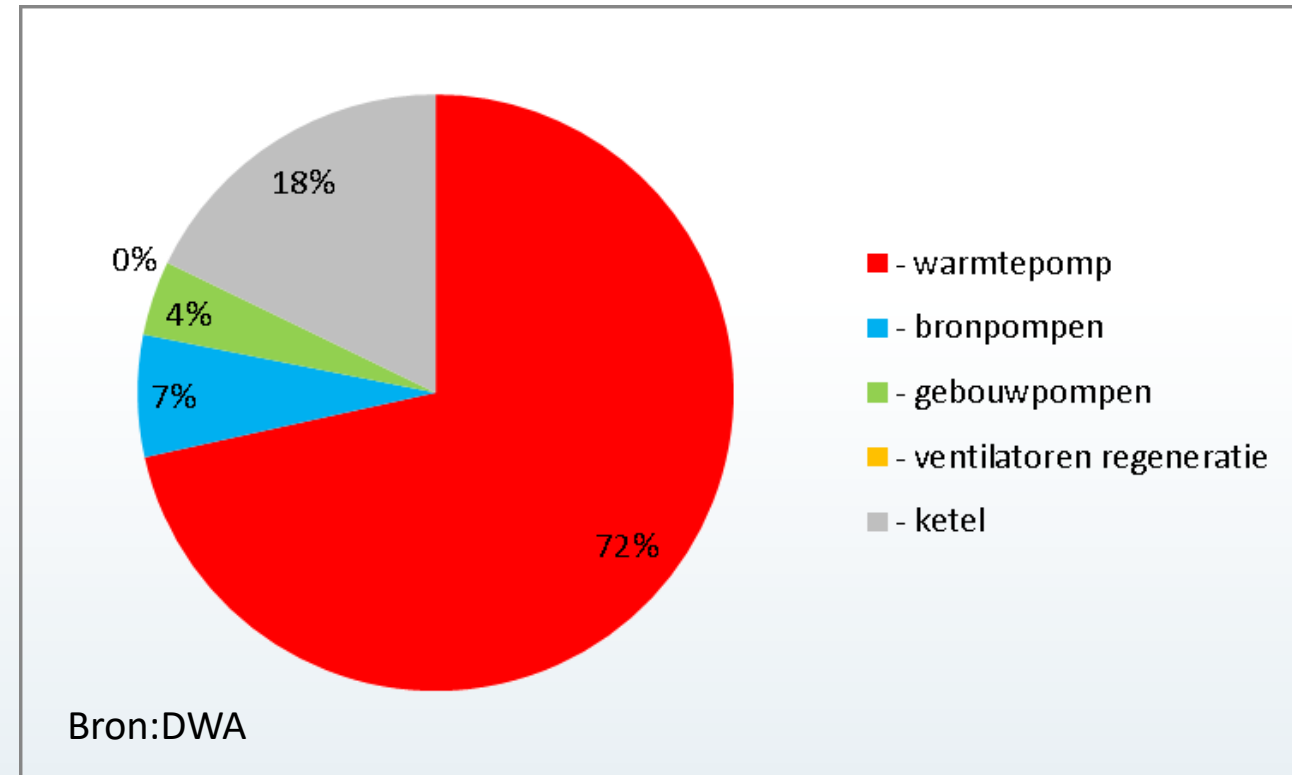
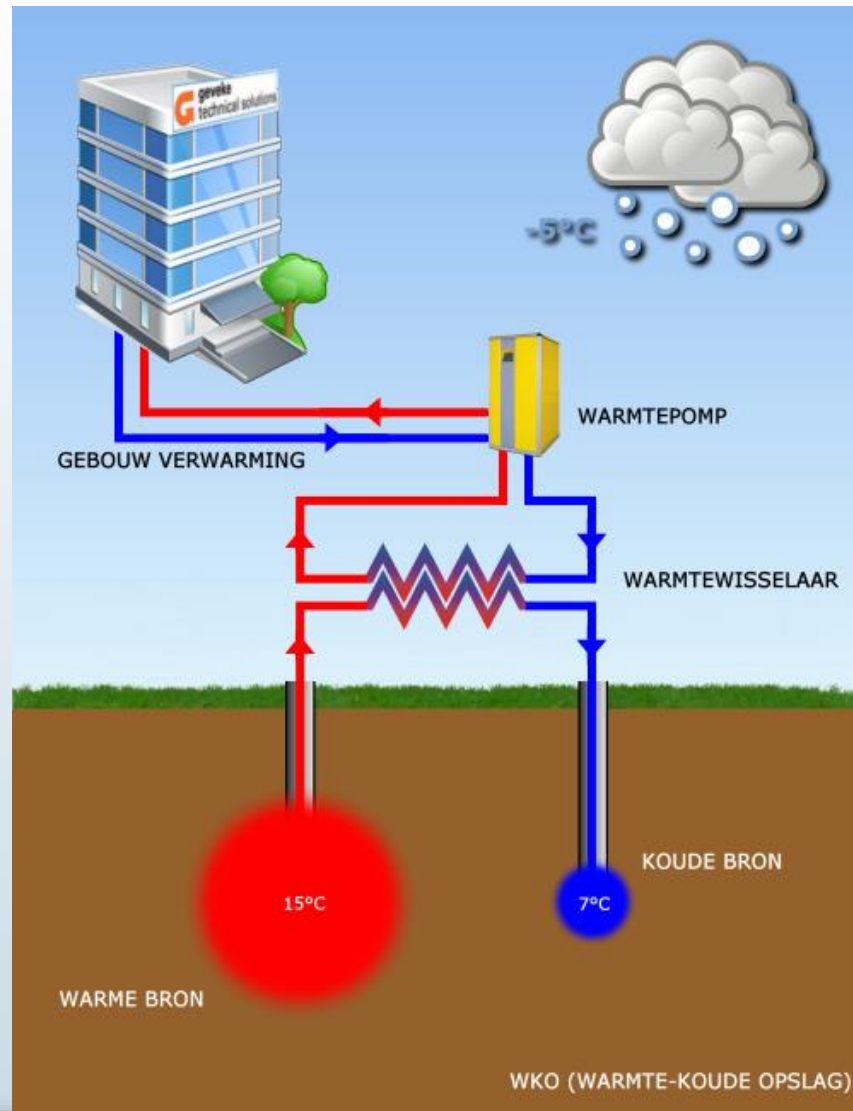

In de praktijk vreet populaire warmtepomp juist energie

Cokky van Limpt - 20/06/11, 12:57

Het zal je maar gebeuren: je koopt een huis in een 'groen' nieuwbouwproject, denkt zo het milieu en je portemonnee te sparen, en

Nuttige links

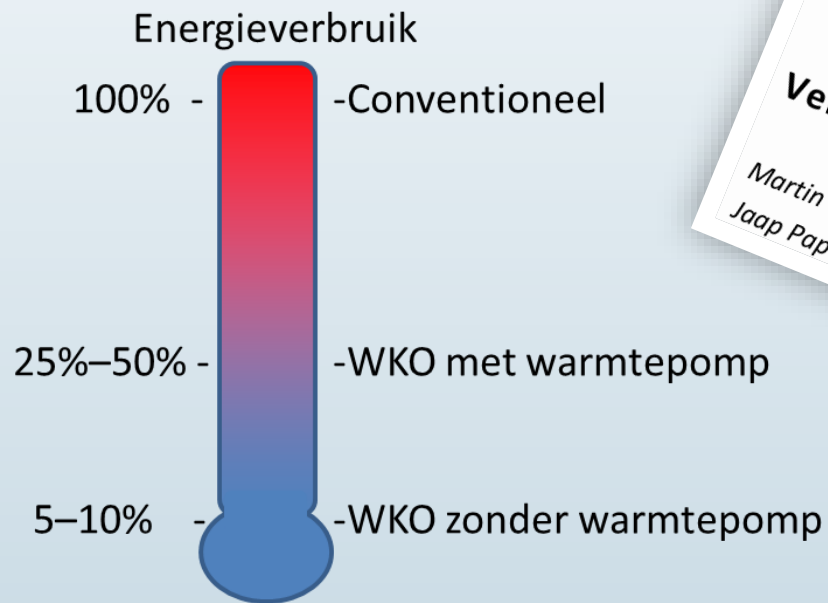
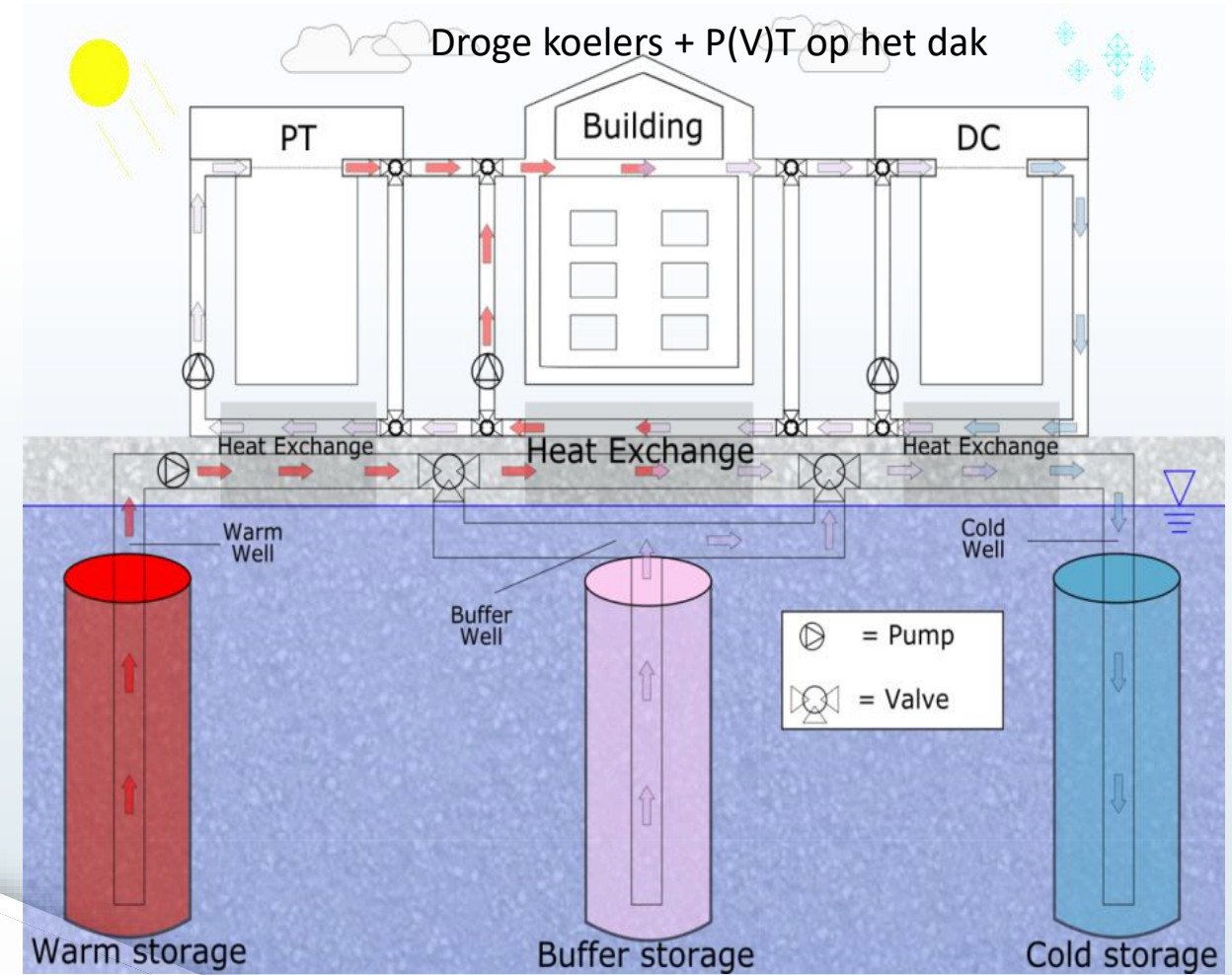
Direct koelen, maar voor verwarming warmtepomp nodig
Direct verwarmen bij $T > 30^{\circ}\text{C}$ → Geen warmtepomp nodig

WKO-Triplet

Koelen en **verwarmen** zonder warmtepomp

WKO doublet → WKO Triplet

- Maximaal zelfvoorzienend warmte en koudevraag
- Warmte en koude oogsten op dak
- Evt. aanvullend lokale duurzame bronnen
- Aantal verdiepingen afhankelijk energievraag/m²

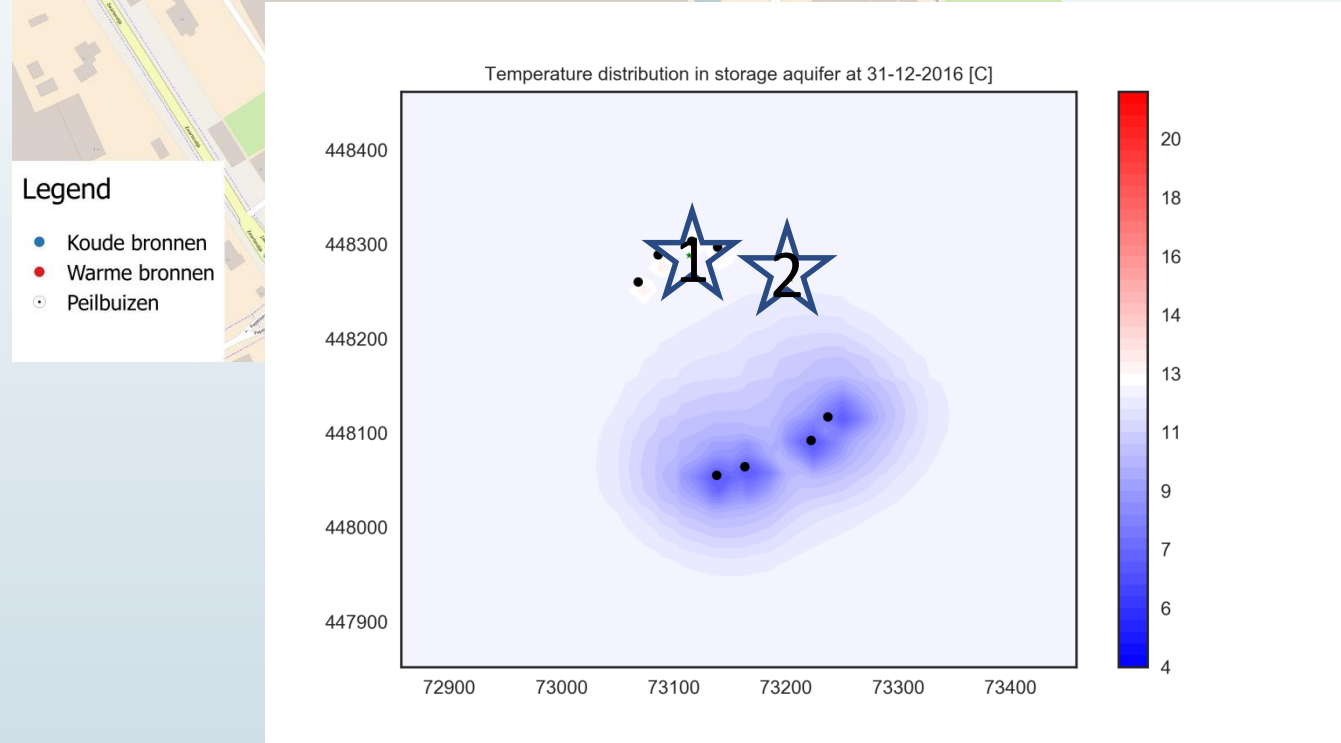
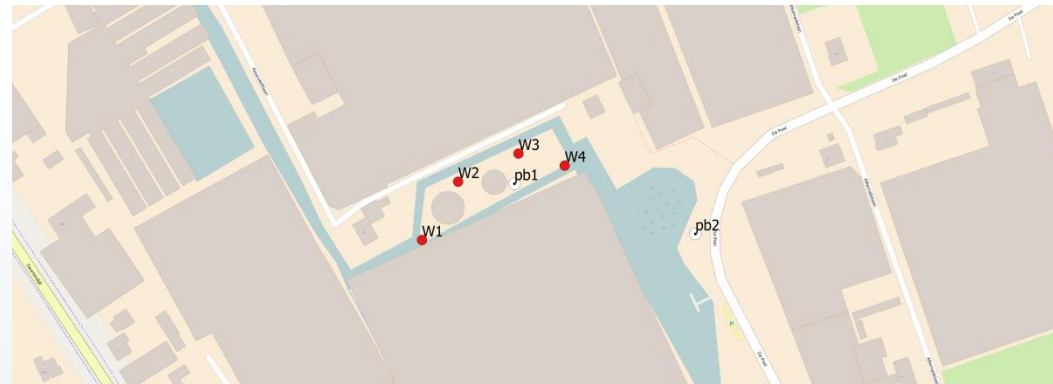

Verwarming en koeling zonder warmtepomp met WKO-triplet
Martin Bloemendaal, Ad van Wijk (KWR Watercycle Research Institute, TU Delft), Niels Hartog, Jan Jaap Pape (KWR Watercycle Research Institute, Universiteit Utrecht)

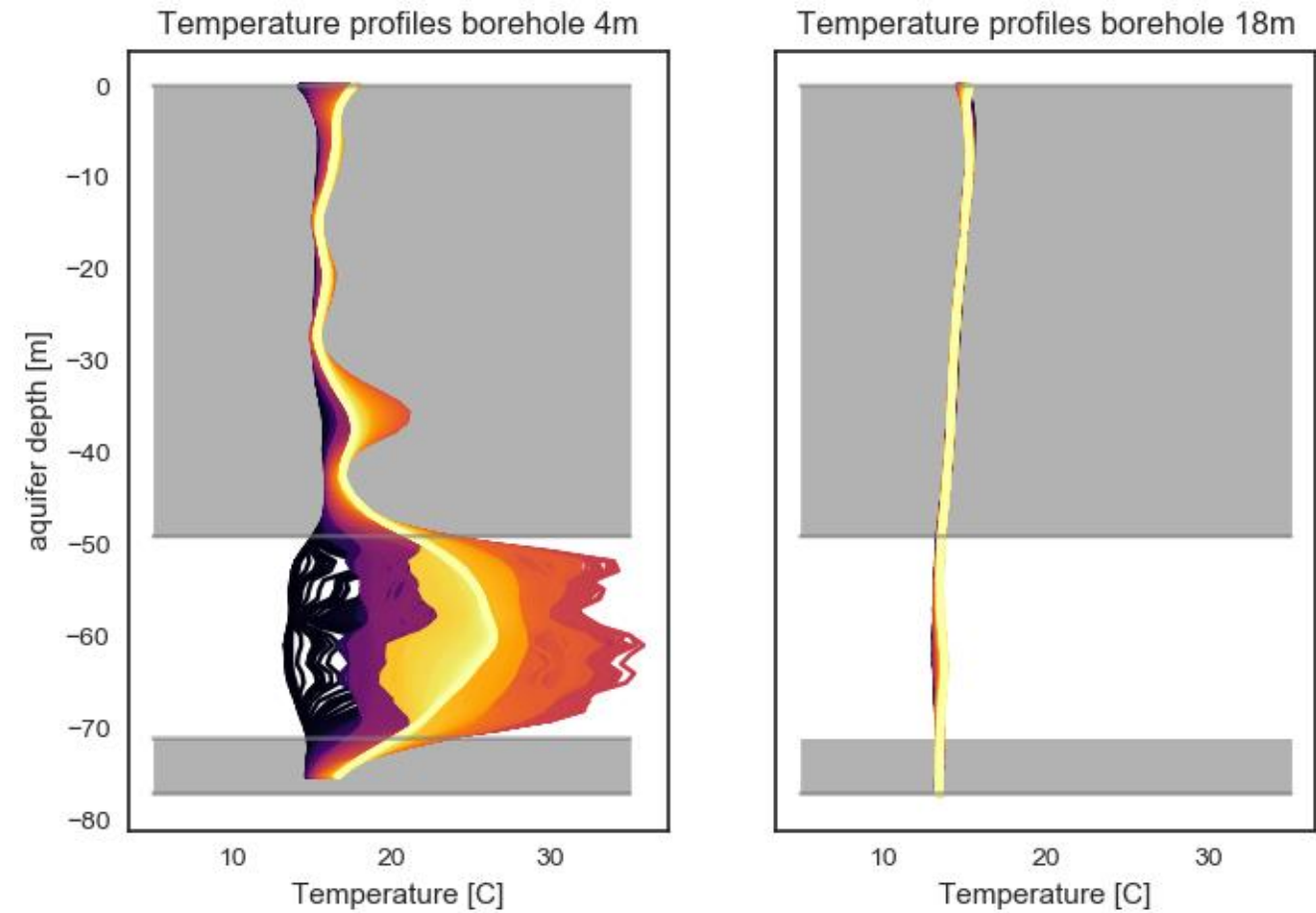
H₂O

Conversie WKO → HTO (TKI Koppert-Cress, Westland)

Grote netto warmte vraag, WKO in onbalans → 40°C

period: may-october2018

4m – afstand warme bron – 18m
Tussen mei en oktober 2018

Waarom ondergronds opslaan bij hogere T, >25°C?

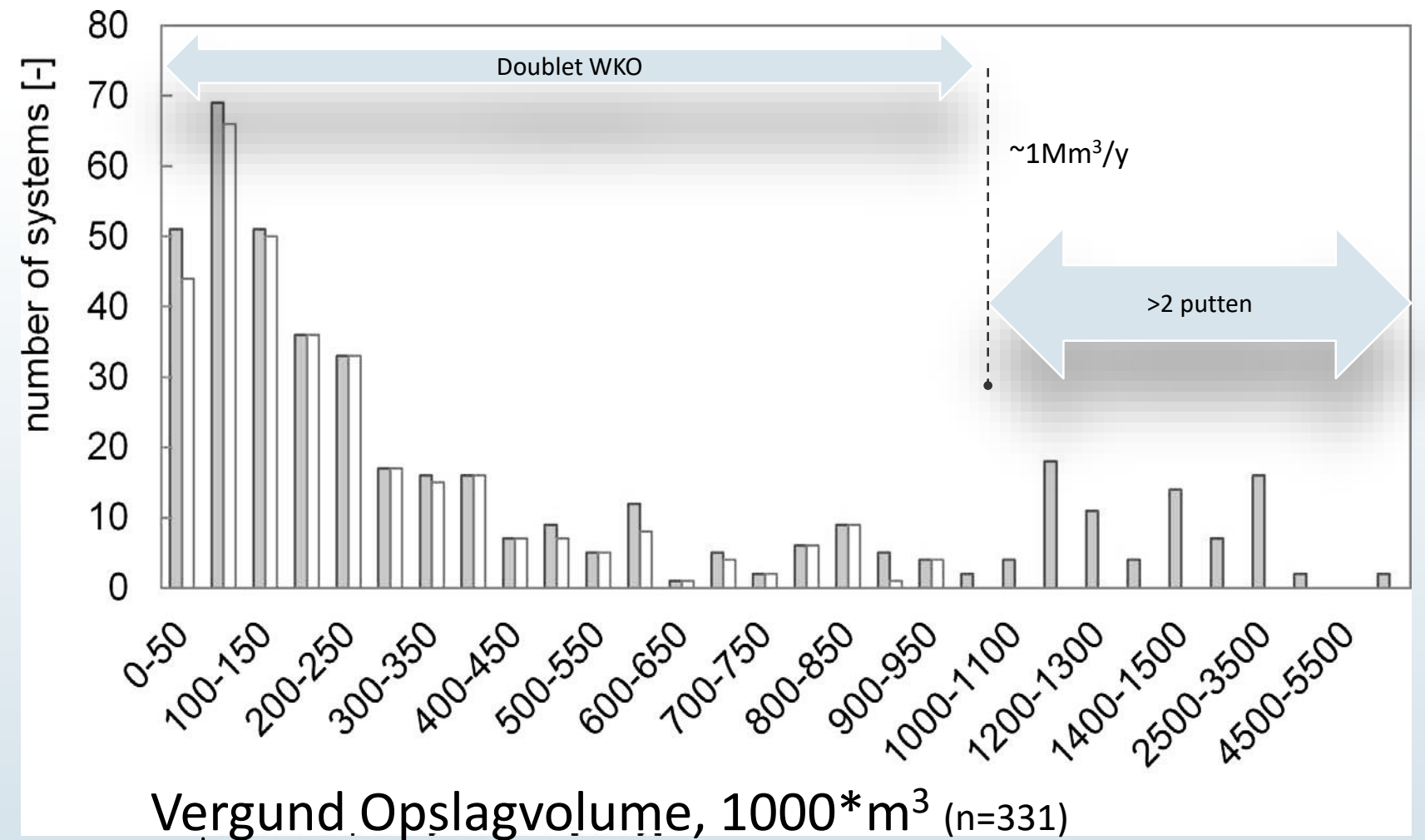
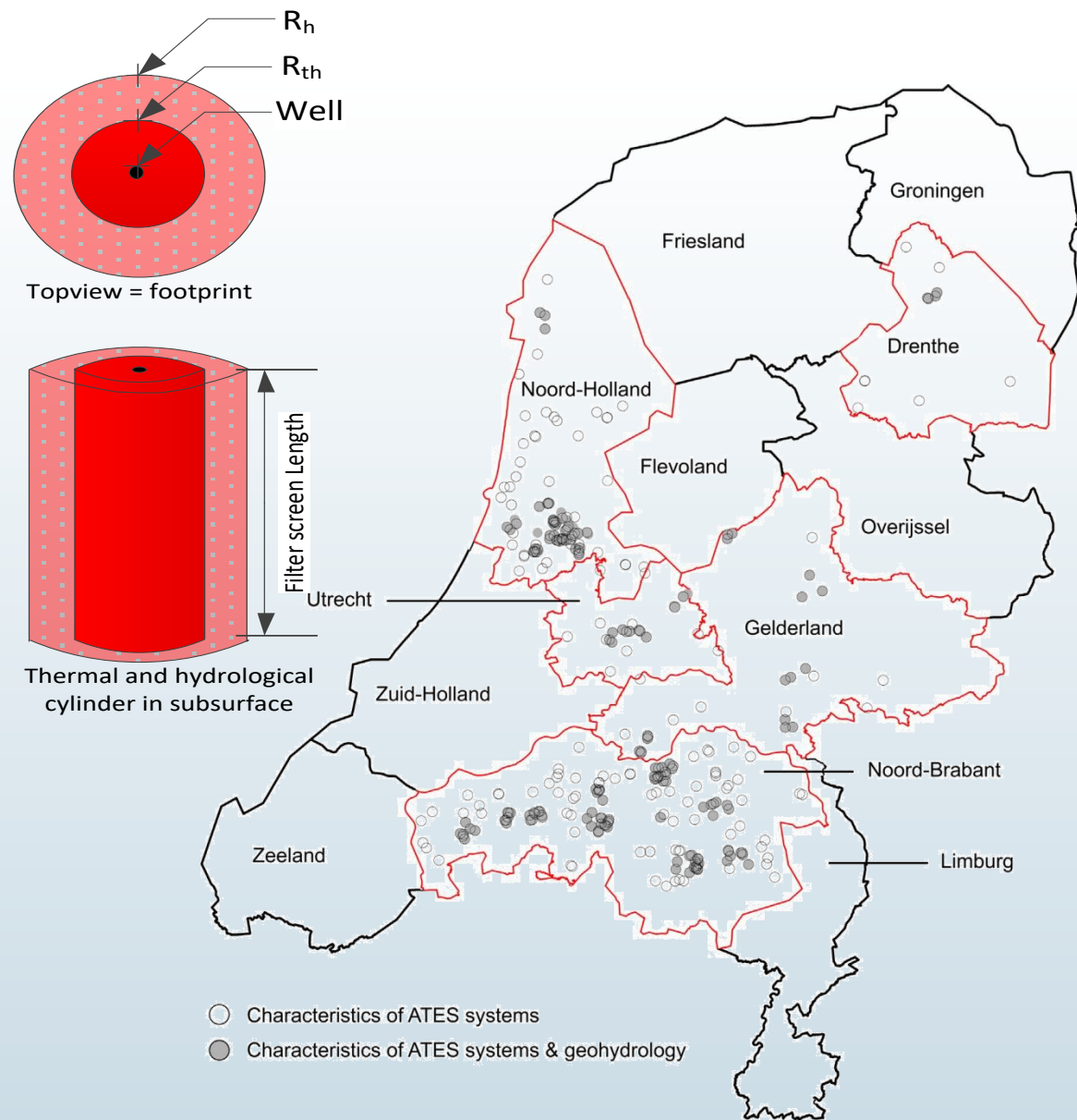
Ondergrondse Warmteopslag, versneller van de energietransitie

1. Duurzamer, geen warmtepomp aan vraagkant nodig
2. Sluit aan bij temperatuurniveau warmtenetten
3. Maakt het mogelijk duurzame (variabele) warmtebronnen optimaal te benutten
4. Minder ondergronds ruimtebeslag voor zelfde energieopslag

WKO condities uit de Nederlandse praktijk

Data van vergunde systemen

Bloemendal, J.M. and N. Hartog, **Analysis of the impact of storage conditions on the thermal recovery efficiency of low-temperature ATEs systems.** Geothermics, 2018. 71: p. 306-319.

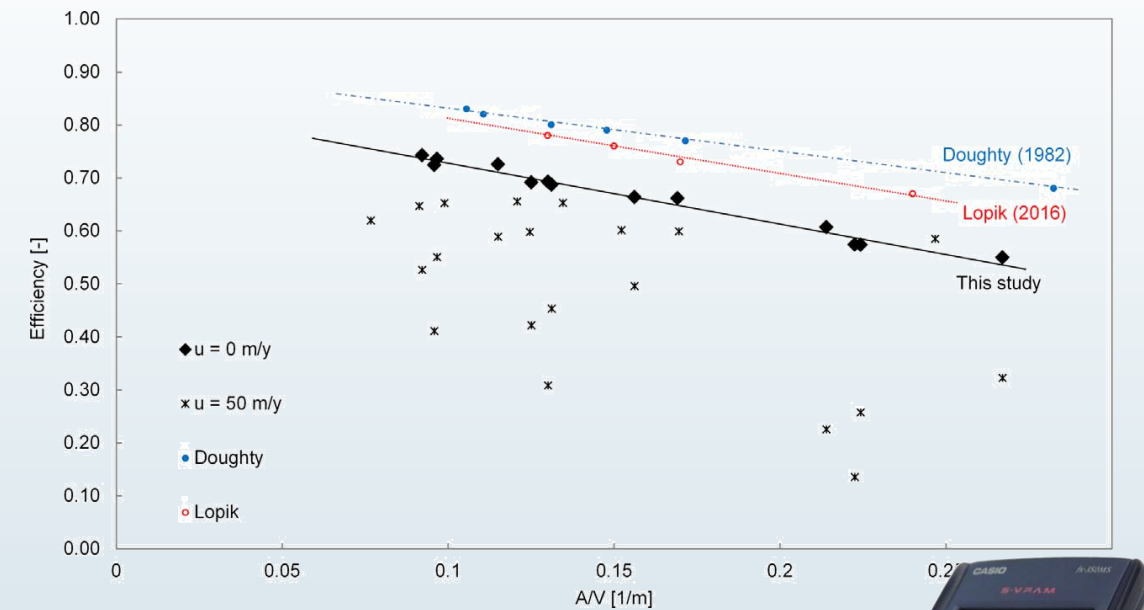
Thermische terugwinefficiëntie

Processen die lijden tot thermische verliezen

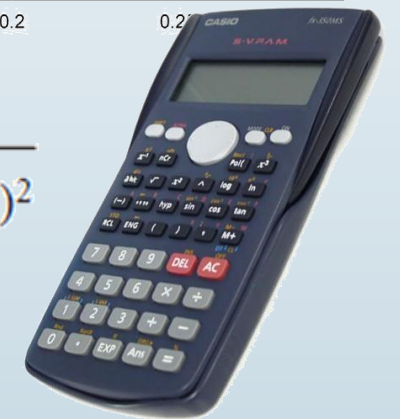
- $T < 25^\circ\text{C} \rightarrow$ conventionele WKO
- Conductie verliezen
  - Temperatuurverschil tussen opslag en omgeving
- Verliezen door afdrijving tijdens opslag
  - Door achtergrond grondwaterstroming
- $T > 30^\circ\text{C} \rightarrow$ HTO
  - Verliezen door dichtheidstroming (opdrijving)

Terugwinefficiëntie:

$$\eta_{th} = \frac{E_{out}}{E_{in}} = \frac{\int \Delta T Q_{out} dt}{\int \Delta T Q_{in} dt} = \frac{\Delta \bar{T}_{out} V_{out}}{\Delta \bar{T}_{in} V_{in}}$$

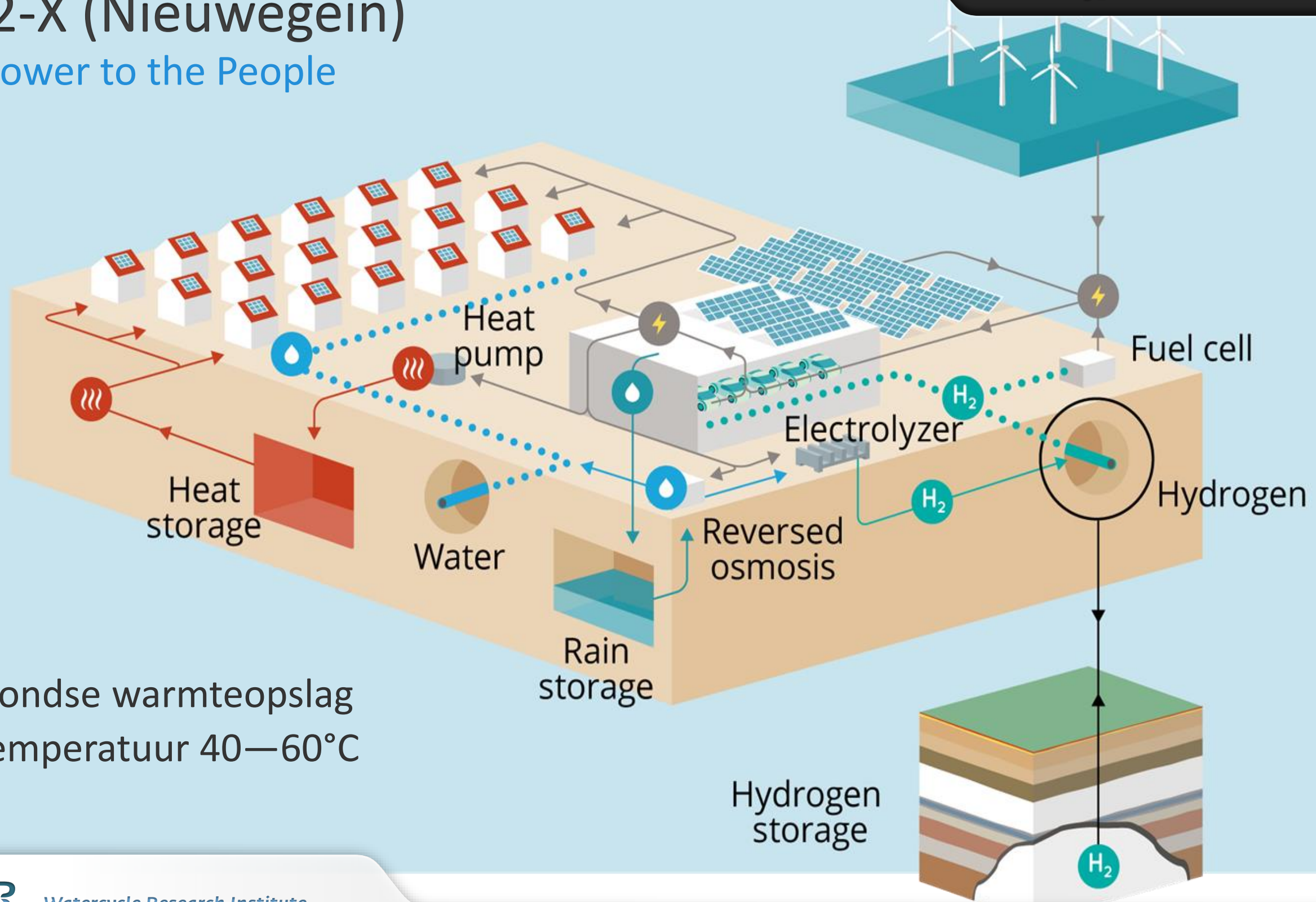
$$\eta_{th} = \frac{2}{\pi} \arccos\left(\frac{t_{sp} u_*}{2R_{th}}\right) - \frac{t_{sp} u_*}{\pi R_{th}^2} \sqrt{R_{th}^2 - \frac{1}{4}(t_{sp} u_*)^2}$$

JM Bloemendal and N Hartog, *Analysis of the impact of storage conditions on the thermal recovery efficiency of low-temperature ATEs systems*. *Geothermics*, 2018. 71: p. 306-319

Power-2-X (Nieuwegein)

TKI Solar Power to the People

Ondergrondse warmteopslag
Opslagtemperatuur 40—60°C

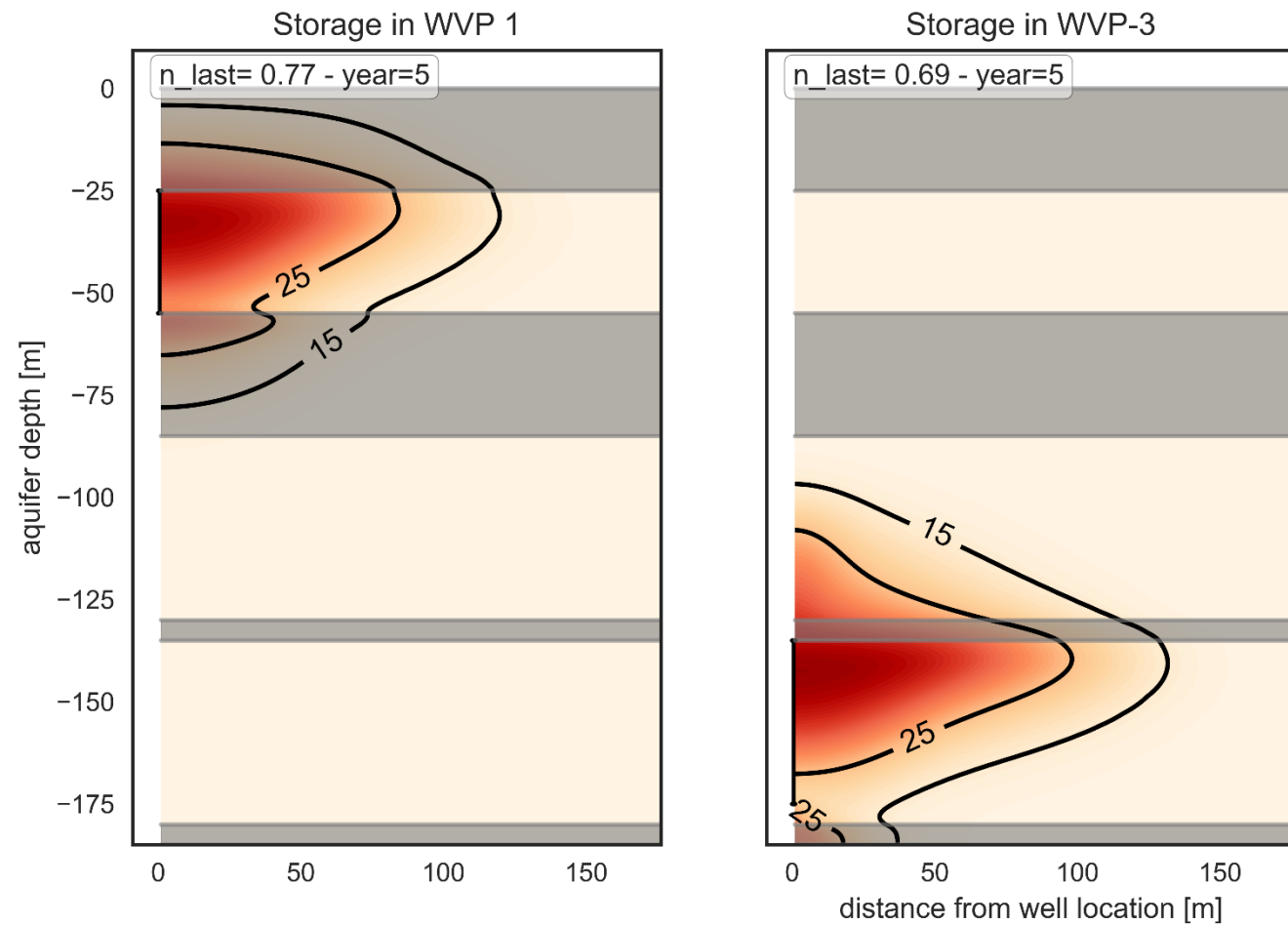
Bodemopbouw Nieuwegein

Welke laag voor de HTO?

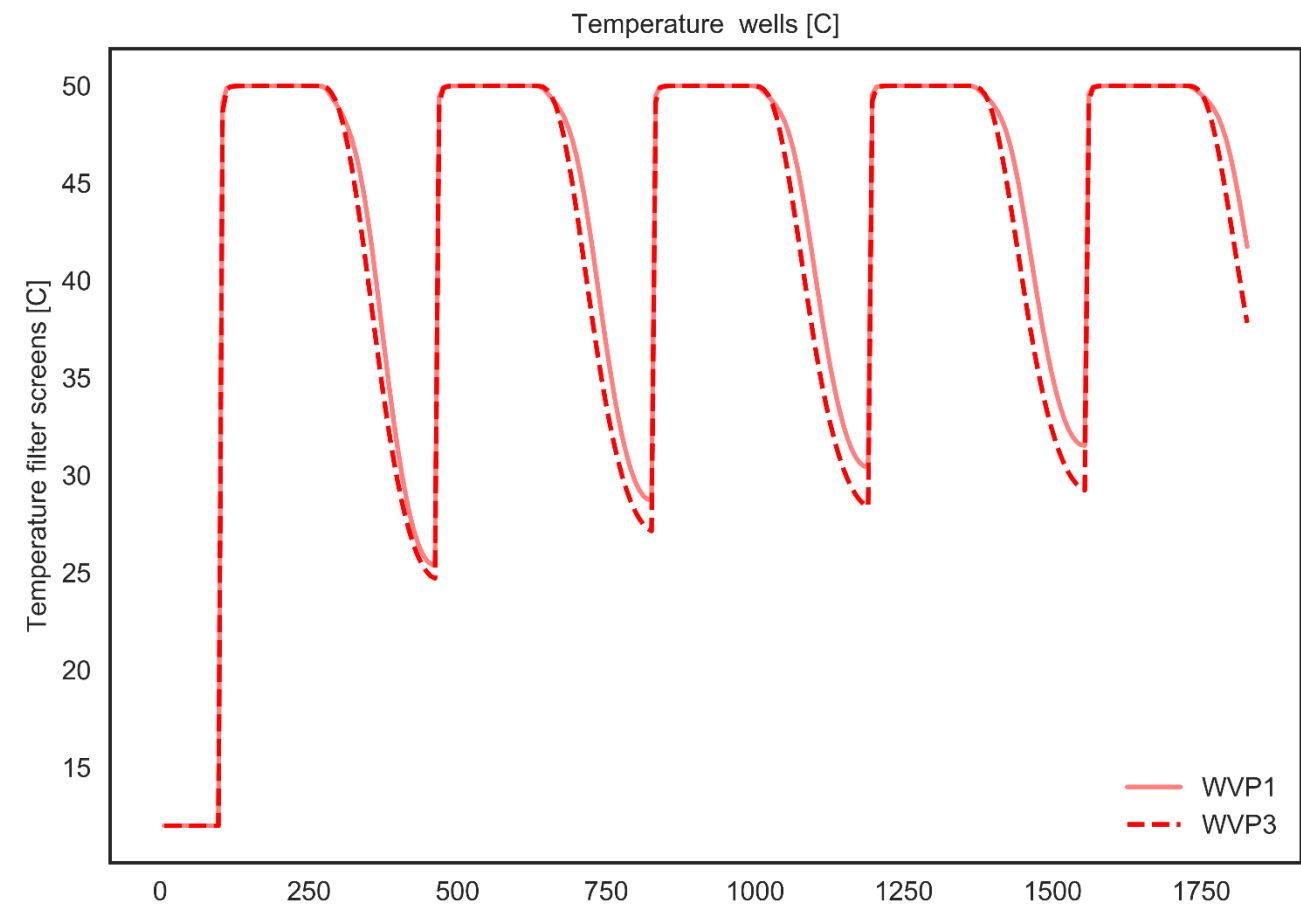
Bovenkant <i>m tov mv</i>	Onderkant <i>m tov mv</i>	Dikte <i>m</i>	Eenheid
0	-10	10	Deklaag
WKO KWR			
-10	-65	55	WVP 1
-65	-85	20	SDL 1
Noodputten voor grondwater → Waternet			
-85	-130	45	WVP 2
-130	-135	5	SDL 2
-135	-210	75	
-210	-270	60	WVP 3
-270	-		Basis

Simulaties van warmteopslag

60°C, WVP1 en WVP3 na 5 jaar

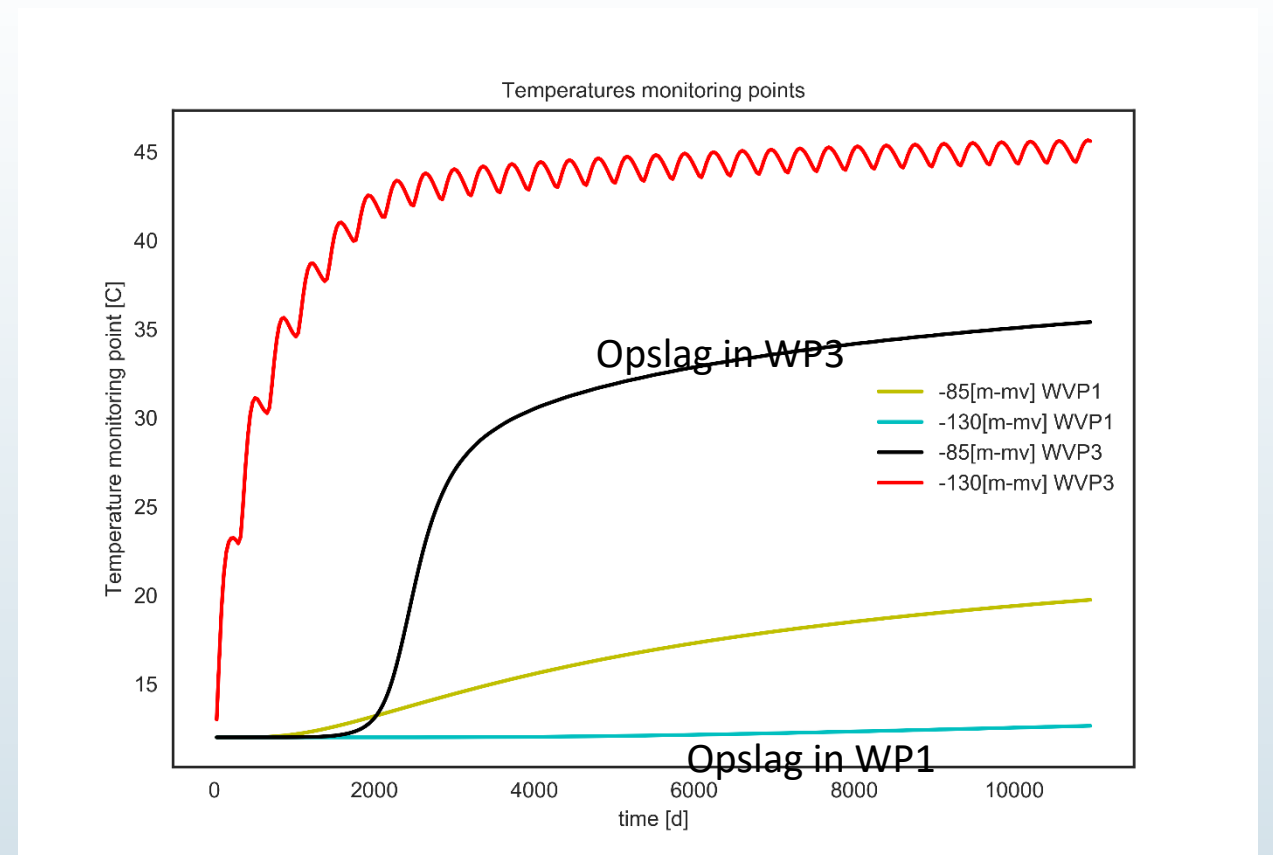
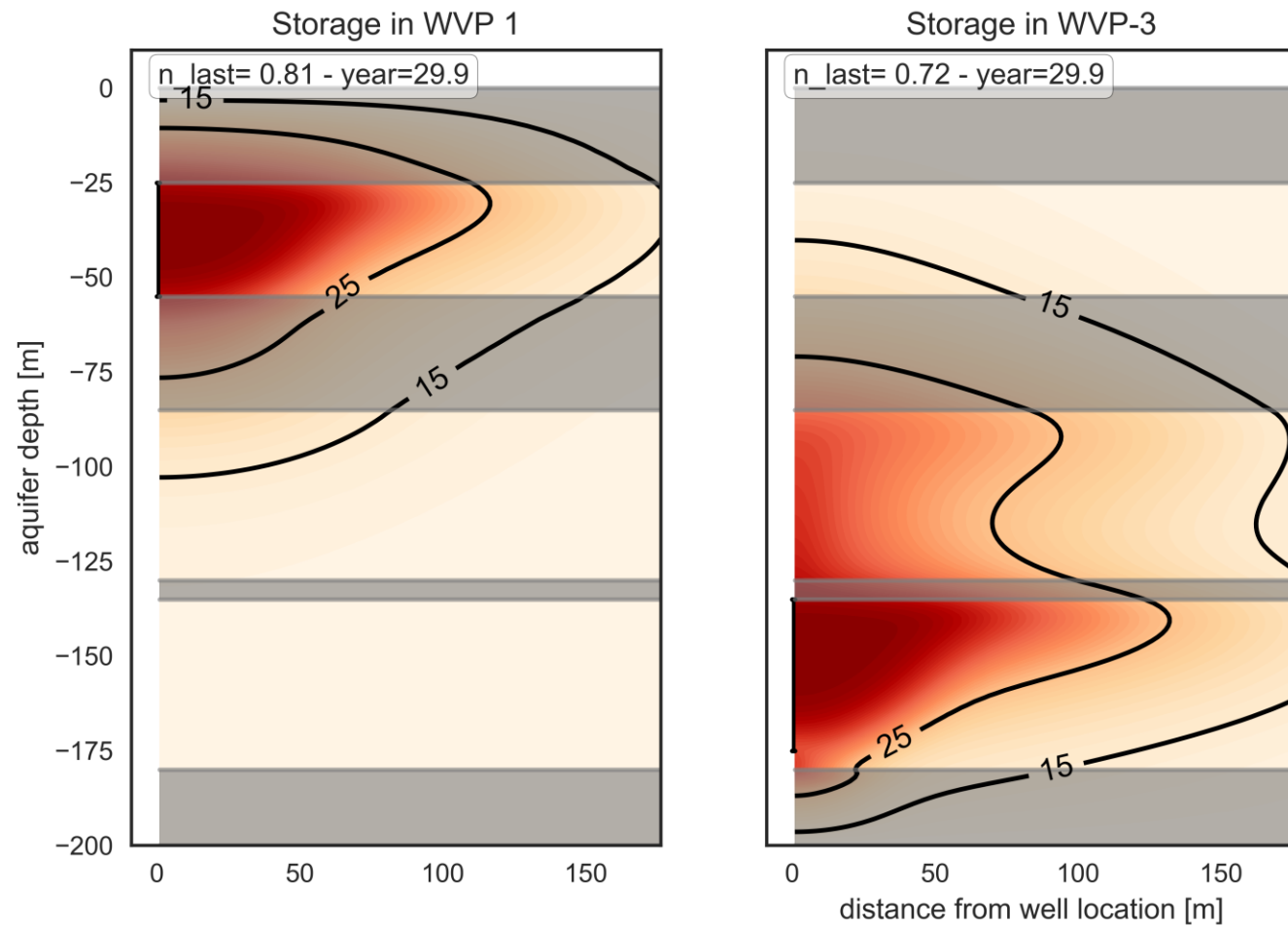
Hogere terugwinefficiëntie bij opslag in WP1

Impact warmteverlies opslag WVP1

Verwachte temperatuurontwikkeling in 30 jaar

Temperatuur in WVP2 blijft $<25^{\circ}\text{C}$ bij opslag in WVP1

Labexperimenten 5 — 60°C

Waarom ondergronds opslaan bij hogere T, >25°C?

Ondergrondse Warmteopslag, versneller van de energietransitie

1. Duurzamer, geen warmtepomp aan vraagkant nodig
2. Sluit aan bij temperatuurniveau warmtenetten
3. Maakt het mogelijk duurzame (variabele) warmtebronnen optimaal te benutten
4. Minder ondergronds ruimtebeslag voor zelfde energieopslag

Kennis ondergrondse warmteopslag nodig

1. Optimaliseren, terugwinefficiëntie ($\leftarrow\rightarrow$ verkleinen verliezen)
2. Goed inzicht ontwikkelen in bepalende factoren thermische impact
3. Inschatten te verwachten grondwaterkwaliteitsveranderingen
4. Nodig voor verantwoord generieker vergunningsbeleid voor opslag